

2. 1. 2007

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Jak režim nechtě stvořil elitu

Člověku se nechce věřit, že od zveřejnění Charty 77 uplynulo třicet let.

Zdroj: Hospodářské noviny

Datum: 02.01.2007

Název: Jak režim nechtě stvořil elitu

Str.: 11

Autor: Ján Čarnogurský

Rubrika: Názory plus

Oblast: Tisk celostátní

Zpracováno: 02.01.2007 05:05:02

Identifikace: HN20070102000044

Text:

Ján Čarnogurský

Člověku se nechce věřit, že od zveřejnění Charty 77 uplynulo třicet let.

Nepamatuji si, zda jsem tehdy slyšel dřív text charty z Hlasu Ameriky, nebo zuřivou propagandu proti ní z oficiálních sdělovacích prostředků. Na propagandě proti chartě mě zprvu udivovala její intenzita. Nechápal jsem, proč bylo nutné spustit celostátní kampaň proti prohlášení sice inteligentnímu, ale podepsanému na počátku sotva dvěma stovkami lidí.

Tehdejší komunistický režim správně pochopil, že charta představuje novou formu organizovaného odporu, a oprávněně se jí bál. Po potlačení Pražského jara se v Československu objevovaly individuální známky odporu, jako byl dopis Václava Havla Gustávu Husákovi nebo dopis Alexandra Dubčeka (mám dojem, že také Husákovi), na Slovensku se začala rozrůstat tajná církev. Charta 77 však jako první dokázala zasadit domácí odpor proti komunistickému režimu do mezinárodních souvislostí a získat širokou mezinárodní podporu.

Charta využila toho, že vcelku nedávno, v roce 1975, byl podepsán Závěrečný akt Helsinské konference. Následně v říjnu 1976 vyšla Mezinárodní úmluva o občanských a politických právech v československé **Sbírce zákonů**, a tím získala **právní** závaznost. Na druhé straně rovněž nedávno, v roce 1975 Američané definitivně utrpěli porážku ve Vietnamu. V západním tisku, především americkém, se objevovaly komentáře, že Západ nemusí studenou válku vyhrát. Někdy v těch letech navštívila československá vládní delegace Hanoj. Po návratu noviny uveřejnily triumfální poznámku Vasi3/4a Bi3/4aka, že delegace letěla hodiny a hodiny z Prahy do Hanoje v proudovém letadle - a stále letěla nad socialistickým táborem.

Zuřivostí ke zrodu elity

Vznik Charty 77 byl hrdinským činem. Strach a zuřivost režimu se soustředily na první mluvčí charty. Jan Patočka zemřel po výslechu na Státní bezpečnosti. Václav Havel šel záhy na tři léta do **vězení**. Komunistický režim dosáhl toho, že se charta nestala masovým hnutím, ale zůstala protikomunistickou elitou. Charta spojila do jednotného odporu křesťanské antikomunisty, bývalé straníky vyloučené po roce 1968 a ostatní centra odporu, zejména v kulturním a uměleckém prostředí.

V prostředí charty začal vycházet samizdat Informace o Chartě 77, který ideově sjednotil do té doby jednotlivě vycházející samizdaty. Brzy se vytvořil Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, který

systematicky zveřejňoval případy režimem stíhaných osob, včetně jmen zaangażovaných estébáků, prokurátorů a **soudců**. Charta 77 byla zárukou pro západní sdělovací prostředky, ale i politiky a vlády, že jde o případy hodné jejich pozornosti.

Velký koordinátor

Charta 77 nezůstala jedinou formou odporu proti komunistickému režimu. Vznikala další sdružení, organizace oslovující jiné skupiny lidí a používající vlastní formy zápasu s komunismem. Chartě však zůstala funkce koordinátora. Od poloviny 80. let charta organizovala jednou dvakrát do roka koordinační setkání různých organizací odporu. Někdy takové setkání "vybrala" policie, když se čas a místo nepodařilo předem dokonale utajit. Jindy se však setkání uskutečnila a vždy dokázala v míře, jaká byla možná, koordinovat odpor proti komunismu.

Charta 77 byla ve velké míře plodem pražského prostředí oněch let. V Praze byla západní velvyslanectví, přes něž se dal navázat nepřímý kontakt na západní vlády. V Praze byli i zahraniční korespondenti, schopní rychle dopravit zprávy do západních médií. V Praze byla centra intelektuálů a umělců, na něž režim nedosáhl. Proti zuřivým reakcím režimu se prostřednictvím pražských kanálů dalo přece jen bránit, minimálně zveřejněním každého případu represe a vyvoláním západních protestů, s odkazem na Závěrečný akt Helsinské konference.

Komunistický režim ve své úvodní, vzestupné fázi rozbil každou organizovanou základnu odporu. Zůstaly jen dva základní rámce potenciálního odporu: národní a náboženský. Charta dokázala do velké míry spojit český národní rámec s náboženským a zároveň získat pro odpor maximální mezinárodní podporu.

Jak bylo v Bratislavě

Na Slovensku komunistický režim jakýkoli národní rámec odporu označil za pokračování Slovenského štátu z let 1939 - 1945, čímž ho kompromitoval a vyloučil pro něj mezinárodní podporu. Jako nejvýznamnější rámec odporu proti komunismu tak zůstalo na Slovensku náboženství.

Počátkem 70. let se na Slovensku budovala tzv. tajná církev - tvořili ji aktivisté především katolické církve, ale i ostatních vyznání, kteří se předtím vraceli z dlouholetých **trestů vězení**. Odpor opřený o náboženství šel jinými cestami než Charta 77: nikoli cestou elitního, několikasetčlenného seskupení, ale cestou masového hnutí, sice nikoli výslovně politicky vyhraněného, ale nepochybně antikomunistického.

Tajná církev zorganizovala stoupající počet účastníků poutí na mnoha poutních místech Slovenska, početné samizdaty, více než stotisícovou účast na Velehradě v roce 1985, nasbírala asi půl milionu podpisů v roce 1987 pod petici Za náboženskou svobodu (šlo o společnou petici českých, moravských a slovenských katolíků), zorganizovala v té době nejmohutnější veřejnou demonstraci proti režimu - tzv. svíčkovou manifestaci v Bratislavě 25. března 1988. Jednoduše řečeno, odpor proti komunismu měl svou specifickou podobu v Polsku, Česku, na Slovensku, Maďarsku i v bývalém Sovětském svazu. Charta 77 má třicet let. Vznikla v době, kdy si byl komunistický režim sám sebou tolik jist. O dvanáct let později aktivisté charty vedli mohutné demonstrace proti režimu a nastupovali do **ústavních** funkcí místo svržených komunistů. Přebudovali diktaturu na demokratický režim. Vedli republiku zpět do Evropy, jak zněl dobový slogan. Dějiny neskončily, společnost na Slovensku i v Česku řeší nové problémy. Charta však zůstává světlým okamžikem našich společných dějin - dokazuje, že vše se dá řešit, i proti velké přesile.

Autor je slovenský **právník** a politik. Nebyl členem Charty 77, poskytoval jí však **právní** pomoc. V letech 1991 - 1992 byl předsedou slovenské vlády, v letech 1998 - 2002 **ministrem spravedlnosti**. Založil Křesťanskodemokratické hnutí (KDH), deset let byl jeho předsedou.

<<<Konec>>>

